

Nr 356.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående tillfällig löneförbättring åt lärare vid lantmannaskolor och lanthushållsskolor; given Stockholms slott den 14 mars 1919.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

A) medgiva, att vid statsunderstödd lantmannaskola må under läsåret 1918—1919 vid fortsättningskurs och för den tid, varmed längre kurs (36-veckors kurs) överstiger ordinarie kurs, tillfällig löneförbättring utgå av statsmedel med högst 825 kronor till varje ordinarie lärare och med högst 550 kronor till varje icke ordinarie lärare, som har en tjänstgöringsskyldighet av minst 15 timmar i veckan;

B) medgiva, att vid varje under år 1919 hållen kurs å minst 12 veckor vid statsunderstödd lanthushållsskola, tillfällig löneförbättring utöver den av 1918 års lagtima riksdag medgivna må av statsmedel utgå med högst 150 kronor vid första årskursen och med högst 75 kronor vid senare kurs till varje lärarinna, som under kursen har en tjänstgöringsskyldighet av minst 30 timmar i veckan;

C) medgiva, att vid varje under år 1919 hållen kurs å minst 24 veckor vid statsunderstödd lanthushållsskola tillfällig löneförbättring må av statsmedel utgå med högst 800 kronor vid första årskursen och med högst 500 kronor vid senare kurs till varje lärarinna med en tjänstgöringsskyldighet av minst 30 timmar i veckan;

D) medgiva, att Kungl. Maj:t må i samtliga ovan anförda fall utfärda de närmare föreskrifter, som må finnas erforderliga; samt

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 1 saml. 318 häft. (Nr 356.)

E) för bestridande av kostnaderna för de under A), B) och C) angivna tillfälliga löneförbättringar å *tilläggsstat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av kronor 30,000.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14
mars 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen statsrådet Petersson anförde:

Vid anmälan den 9 januari 1919 av anslagsbehoven under nionde huvudtiteln å tilläggsstat för år 1919 meddelade jag i punkten 9, att lantbruksstyrelsen i skrivelse den 28 november 1918 anmält, att styrelsen hade för avsikt att för år 1919 föreslå tillfällig löneförbättring åt lärare vid lantmanna- och lantbrukshållsskolor utöver vad som redan beviljats av riksdagen. Med anledning härav har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avvidan på den proposition angående ytterligare tillfällig löneförbättring åt lärare vid lantmanna- och lantbrukshållsskolor, som Kungl. Maj:t kunde komma att avlåta till riksdagen, för detta ändamål å tilläggsstat för år 1919 beräkna ett anslag av 50,000 kronor.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 371 den 12 april 1918 har 1918 års lagtima riksdag enligt skrivelse den 21 juni 1918 nr 476 medgivit, att under vissa villkor statsbidrag finge utgå för be-

redande av tillfällig löneförbättring ej mindre åt lärare vid statsunderstödda lantmannaskolor för läsåret 1918—1919 än även åt lärarinnor vid statsunderstödda lantushållsskolor såväl för år 1918 som för år 1919. Till bestridande av kostnaderna härför anvisade riksdagen dels å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag av 15,000 kronor dels ock å extra stat för år 1919 ett förslagsanslag av 65,000 kronor.

Vid statsunderstödd lantmannaskola skulle den tillfälliga löneförbättringen utgå vid ordinarie kurs och vid andra årskurs med respektive högst 700 och 300 kronor till varje ordinarie lärare samt med respektive högst 450 och 250 kronor till varje icke ordinarie lärare, som hade en tjänstgöringskyldighet av minst 15 timmar i veckan.

Vid statsunderstödd lantushållsskola skulle löneförbättringen utgå under år 1918 för första kursen under året med högst 200 kronor och för senare kurs under året med högst 75 kronor till varje lärarinna, som under kursen hade en tjänstgöringskyldighet av minst 30 timmar i veckan, samt under år 1919 med högst 400 kronor för första årskursen och med högst 175 kronor för senare kurs till varje lärarinna med ovan angivna tjänstgöringskyldighet.

Av ifrågakarande löneförbättringar för år 1919 skulle två tredjedelar utgå av statsmedel, under villkor att återstående tredjedelen tillsköttes genom bidrag från orten, elevavgifter inräknade. Däremot skulle för lantushållsskolornas vidkommande löneförbättringar under år 1918 utgå uteslutande av statsmedel utan villkor om ortsbidrag.

Kungörelser angående de sålunda beslutade löneförbättringarna utfärdades av Kungl. Maj:t den 25 oktober 1918 (Svensk författningssamling nr 903 och 904).

Vidare har 1918 års urtima riksdag enligt skrivelse den 29 november 1918 nr 15 medgivit, att såsom extra krigstidstillägg finge uteslutande av statsmedel utgå följande tilläggsbelopp:

1) vid ordinarie kurs vid statsunderstödd lantmannaskola under läsåret 1918—1919 högst 325 kronor till varje ordinarie lärare och högst 225 kronor till varje icke ordinarie lärare, som hade en tjänstgöringskyldighet av minst 15 timmar i veckan, samt

2) vid varje under tiden från och med den 1 juli till och med den 31 december 1918 hållen kurs vid statsunderstödd lantushållsskola högst 125 kronor till varje lärarinna, som under kursen hade en tjänstgöringskyldighet av minst 30 timmar i veckan.

Till bestridande av dessa extra krigstidstillägg har riksdagen å extra tilläggsstat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag av 40,000 kronor.

Kungörelser i ämnet äro av Kungl. Maj:t utfärdade den 3 december 1918 (Svensk författningssamling nr 956 och 957).

Lantbruksstyrelsen har i skrivelse den 5 februari 1919 anfört i huvudsak följande.

Enligt besluten vid 1918 års lagtima och urtima riksdagar uppginge vid *lantmannaskolas* ordinarie kurs den tillfälliga löneförbättringen och det extra krigstidstillägget under läsåret 1918—1919 för ordinarie lärare till $700 + 325 = 1,025$

kronor och för icke ordinarie lärare till $450 + 225 = 675$ kronor. Då minimitiden för kurs vore 20 veckor, komme sålunda lönetillägget att för vecka utgå till ordinarie lärare med 51 kronor 25 öre och till icke ordinarie lärare med 33 kronor 75 öre. Jämväl för en andra årskurs vore tillfällig löneförbättring medgiven med vissa mindre belopp.

Vid lantmannaskola kunde emellertid, enligt beslut av 1918 års lagtima riksdag, med bidrag av statsmedel anordnas, förutom den ordinarie kursen, antingen, vid sidan av densamma, en längre kurs å 36 veckor eller, såsom en fortsättning av nämnda ordinarie kurs, en fortsättningskurs å 16 veckor. Båda de sistnämnda kurserna — den ordinarie kursen och fortsättningskursen — borde betraktas såsom *en* kurs av samma slag och beskaffenhet som 36-veckors kursen. Till kurser av här omfördälda slag kunde på grund av gjorda framställningar statsbidrag faktiskt komma att utgå under innevarande läsår; någon andra årskurs torde däremot icke komma att hållas. Då någon särskild löneförbättring icke blivit beräknad för lärare vid fortsättningskurs eller längre kurs, och då dessa lärare sålunda icke kunde komma i åtnjutande av sådan i annan mån, än att de, då de i regel torde tjänstgöra även vid den ordinarie 20-veckors kursen, uppbure den vid sistnämnda kurs utgående löneförbättringen, syntes det lantbruksstyrelsen, att medel borde äskas av riksdagen för att bereda lärarna vid nyssnämnda kurser särskild löneförbättring. Det härför erforderliga beloppet syntes — under förutsättning att löneförbättringen under den förlängda undervisningstiden beräknades till samma belopp för vecka som under den ordinarie kursen och sålunda skulle utgå till ordinarie och icke ordinarie lärare med i runt tal respektive 825 och 550 kronor — komma att uppgå till omkring 10,000 kronor. Detta belopp borde anvisas såsom förslagsanslag.

Enär här ifrågavarande kurser icke i samma grad som de ordinarie kurserna kunde anses tillkomna i ortens intresse, ansåge lantbruksstyrelsen den ifrågasatta löneförbättringen böra bestridas uteslutande med statsmedel utan villkor om ortsbidrag. Såsom ytterligare skäl härför kunde framhållas, att det nu syntes vara för sent för vederbörande skolstyrelse att för innevarande år kunna utverka dylikt ortsbidrag. I övrigt borde för åtnjutande av sagda löneförbättring gälla samma bestämmelser, som Kungl. Maj:t utfärdat för den redan beslutade löneförbättringen till lärare vid här ifrågavarande skolor.

Något anslag till tillfälliga lönetillägg för läsåret 1919—1920 ansåge lantbruksstyrelsen åtminstone icke för närvarande behöva hos riksdagen utverkas, under förutsättning att Kungl. Maj:t och riksdagen biträdde styrelsens den 29 januari 1919 gjorda hemställan om viss löneroglering från och med nämnda läsår till lärare vid omfördälda skolor.

Då den tillfälliga löneförbättringen för år 1919 till lärarinnor vid *lanthushållsskolor* bestämdes till 400 kronor för första årskursen, beräknades detta belopp skola utgöra i runt tal tre femtedelar av den till ordinarie lärare vid lantmannaskolas ordinarie kurs samtidigt föreslagna löneförbättringen för läsåret 1918—1919, 700 kronor. För senare kurs bestämdes den tillfälliga löneförbättringen till 175 kronor. Nämnda lönetillägg till ordinarie lärare vid lantmannaskolor hade emellertid blivit höjt med krigstidstillägg å 325 kronor till 1,025 kronor. Sålunda borde, med bibehållande av samma proportion, löneförbättringen till lärarinna vid lanthushållsskolas första årskurs för år 1919 höjas med i runt tal 200 kronor från

400 till 600 kronor. Om hittillsvarande förhållande mellan löneförbättringarna vid första årskursen och senare kurs bibehölles, skulle jämväl löneförbättringen vid denna senare komma att höjas med i runt tal 75 kronor från 175 till 250 kronor.

Med avseende härå ansåge lantbruksstyrelsen det emellertid böra framhållas, att den kontanta grundlönen för tre kurser i allmänhet icke torde för en föreståndarinna för lant-hushållsskola överstiga sammanlagt 1,400—1,500 kronor samt för en lärarinna omkring 1,000 kronor. Under sådana förhållanden syntes de nu ifrågasatta lönetilläggen för första årskursen av 600 kronor och för senare kurs av 250 kronor, alltså för tre kurser $600 + 250 + 250 = 1,100$ kronor, få anses väl höga. På grund härav funne sig lantbruksstyrelsen böra inskränka sig till att föreslå en förhöjning i redan beviljad löneförbättring med endast 100 kronor för första årskursen och 50 kronor för senare kurs, i vilket fall en lant-hushållsskol-lärarinna skulle för tre under innevarande år hållna kurser kunna komma i åtnjutande av en tillfällig löneförbättring av $500 + 225 + 225 = 950$ kronor.

Även vid lant-hushållsskolorna kunde numera årligen med bidrag av stats-medel anordnas två längre kurser, en var å minst 24 veckor, ett förhållande, vartill hänsyn icke syntes hava blivit tagen vid bestämmande av här ifrågavarande löneförbättring. På grund härav kunde icke heller vid dessa skolor sådan löneförbättring beredas en lärarinna till högre belopp för de längre än för de kortare kurserna. En förändring härutinnan syntes lantbruksstyrelsen berättigad och av behovet påkallad. Utginge man därifrån, att en lärarinna för undervisning under första årskursen å 12 veckor och *en* senare kurs, likaledes å 12 veckor, kunde i löneförbättring uppbära ovan föreslagna $500 + 225 = 725$ kronor, syntes löneförbättringen vid första 24-veckors kursen lämpligen böra bestämmas till nämnda belopp. I anslutning härtill borde löneförbättringen vid senare 24-veckors kurs utgå med samma belopp som vid de två senare 12-veckors kurserna eller med $225 + 225 = 450$ kronor.

Jämväl de här föreslagna löneförbättringarna vid lant-hushållsskolor syntes lantbruksstyrelsen böra bestridas av statsmedel utan villkor om ortsbidrag. För bestridande av kostnaderna för dem syntes ett förslagsanslag å 15,000 kronor komma att erfordras.

Då lantbruksstyrelsen i ovan omförmälda skrivelse den 29 januari 1919 gjort framställning om löneroglering från och med år 1920 även åt lärarinnor vid lant-hushållsskolor, skulle vid bifall härtill något anslag till löneförbättring åt dem för sistnämnda år icke för närvarande behöva ifrågasättas.

Departements-
chefen.

I likhet med lantbruksstyrelsen finner jag det skäligt, att lärare vid statsunderstödda lantmannaskolor tillerkännes tillfällig löneförbättring under läsåret 1918—1919 för tjänstgöring vid fortsättningskurs (16 veckor) och för den tid, varmed längre kurs (36 veckor) överstiger ordinarie kurs (20 veckor) till motsvarande belopp för vecka, som tillerkännts vid ordinarie kurs tjänstgörande lärare. Mot de i sådant avseende av lantbruksstyrelsen föreslagna beloppen av 825 kronor för ordinarie lärare och 550 kronor till sådan icke ordinarie lärare, som har en tjänstgöringsskyldighet av minst 15 timmar i veckan, har jag ej något att erinra och anser även, lika med lantbruksstyrelsen, det härtill erforderliga anslaget böra uppskattas till 10,000 kronor.

På av lantbruksstyrelsen anförda skäl anser jag, att denna tillfälliga löneförbättring bör bestridas uteslutande av statsmedel utan villkor om ortsbidrag.

Med anledning av att extra krigstidstillägg enligt 1918 års urtima riksdags beslut utgår till lärare endast vid första årskursen under läsåret 1918—1919 torde böra erinras om att lantbruksstyrelsen upplyst, att någon andra årskurs icke kommer att under innevarande läsår anordnas vid lantmannaskolor. Genom beviljandet av tillfällig löneförbättring enligt det nu av mig tillstyrkta förslaget kommer alltså lönetillskott av statsmedel att utgå till samtliga kurser vid lantmannaskolor under läsåret 1918—1919 enligt de grunder, som godkänts av 1918 års urtima riksdag.

Tillfällig löneförbättring till lantmannaskolornas lärare för den del av läsåret 1919—1920, som infaller under år 1919, torde, såsom lantbruksstyrelsen anført, icke behöva åtminstone för närvarande äskas, under förutsättning att riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag om löne reglering för lärarna vid dessa skolor från och med år 1920.

Vad därefter vidkommer lantbruksskolornas lärarinnor har någon tillökning för år 1919 av den av 1918 års lagtima riksdag beviljade tillfälliga löneförbättringen icke beviljats dem av samma års urtima riksdag. Jag anser emellertid angeläget, att sådan tillökning nu beredes dessa lärarinnor, vilka ju av 1918 års urtima riksdag tillerkänts extra krigstidstillägg för senare halvåret 1918.

Lantbruksstyrelsen har beräknat, att med tillämpning av den i propositionen till 1918 års lagtima riksdag använda grundsatsen, att vid vanlig kurs om minst 12 veckor vid lantbruksskola tillfällig löneförbättring åt lärarinna med minst 30 undervisningstimmar i veckan borde utgöra inemot tre femtedelar av den till ordinarie lärare vid lantmannaskola utgående tillfälliga löneförbättringen, beloppen borde bliva i runt tal 600 kronor för första årskursen och 250 kronor för varje senare kurs, innebärande en tillökning i de av 1918 års lagtima riksdag medgivna beloppen med respektive 200 och 75 kronor. Styrelsen har emellertid med hänsyn till de nu i regel utgående kontanta avlöningarna till dessa lärarinnor ansett dessa belopp, vilka för tre kurser skulle giva en tillfällig löneförbättring av $600 + 250 + 250 = 1,100$ kronor, vara alltför höga och tillstyrkt ökningarna med allenast respektive 100 och 50 kronor, varigenom löneförbättringen skulle stanna vid $500 + 225 + 225 = 950$ kronor. För min del anser jag emellertid, bland annat med hänsyn till de minimilöner jag tillstyrkt från och med år 1920,

att den nu ifrågasatta tillökningen icke bör för första årskursen sättas lägre än 150 kronor, eller för övriga kurser lägre än 75 kronor, varigenom beloppet för tre kurser blir 1,050 kronor.

Till kurser om minst 24 veckor har någon särskild tillfällig löneförbättring till högre belopp än för vanlig kurs om minst 12 veckor icke beviljats. Lantbruksstyrelsen har nu ifrågasatt rättelse härutinnan. Detta finner jag vara fullt befogat. Styrelsen har beräknat den tillfälliga löneförbättringens belopp för den första längre kursen under året lika med beloppet för en vanlig första årskurs och en efterföljande kurs samt för en andra längre kurs lika med två senare vanliga kurser. Jag biträder detta beräkningssystem. Enligt de av mig nu tillstyrkta beloppen för vanliga kurser skulle alltså till den första längre årskursen utgå $550 + 250 = 800$ kronor och till en andra dylik kurs $250 + 250 = 500$ kronor.

Lantbruksstyrelsen har beräknat det för lanthushållsskolorna erforderliga anslaget till 15,000 kronor. I betraktande av de utav mig nu tillstyrkta förhöjningarna torde anslagets belopp ej böra sättas lägre än till 20,000 kronor.

Även vid lanthushållsskolorna böra nu ifrågavarande lönetillskott utgå utan fordran på ordsbidrag.

För åtnjutande av utav mig sålunda föreslagen tillfällig löneförbättring — eller i visst fall tillägg till förut beviljad sådan — åt lärare vid lantmannaskolor och lärarinnor vid lanthushållsskolor torde böra av Kungl. Maj:t fastställas närmare bestämmelser i huvudsaklig överensstämmelse med de för åtnjutande av dylik löneförbättring redan givna föreskrifter.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

A) medgiva, att vid statsunderstödd lantmannaskola må under läsåret 1918—1919 vid fortsättningskurs och för den tid, varmed längre kurs (36-veckors kurs) överstiger ordinarie kurs, tillfällig löneförbättring utgå av statsmedel med högst 825 kronor till varje ordinarie lärare och med högst 550 kronor till varje icke ordinarie lärare, som har en tjänstgöringsskyldighet av minst 15 timmar i veckan;

B) medgiva, att vid varje under år 1919 hållen kurs å minst 12 veckor vid statsunderstödd lanthushållsskola tillfällig löneförbättring utöver den av 1918 års lagtima riksdag medgivna må av statsmedel utgå med högst 150 kronor vid första årskursen och med högst 75

kronor vid senare kurs till varje lärarinna, som under kursen har en tjänstgöringsskyldighet av minst 30 timmar i veckan;

C) medgiva, att vid varje under år 1919 hållen kurs å minst 24 veckor vid statsunderstödd lanthushållsskola tillfällig löneförbättring må av statsmedel utgå med högst 800 kronor vid första årskursen och med högst 500 kronor vid senare kurs till varje lärarinna med en tjänstgöringsskyldighet av minst 30 timmar i veckan;

D) medgiva, att Kungl. Maj:t må i samtliga ovan anförda fall utfärda de närmare föreskrifter, som må finnas erforderliga; samt

E) för bestridande av kostnaderna för de under A), B) och C) angivna tillfälliga löneförbättringar å *tilläggsstat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av..... kronor 30,000.

Till vad departementschefen sålunda hemställt, däruti statsrådets övriga ledamöter förenade sig, behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition i ämnet avlätas till riksdagen av den lydelse, bil. . . . till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Joh:s Thygesen.